1313306
.M65P8 SWIFT LIBRARY

THE YEMENITE MS. OF MOʿED ḲATON

(BABYLONIAN TALMUD)

IN THE

LIBRARY OF COLUMBIA UNIVERSITY

BY

JULIUS J. PRICE Ph. D.
(RABBI, TEMPLE SHOLEM PLAINFIELD)

LEIPZIG
PRINTED BY W. DRUGULIN
1920

BM506
.M65P8

TO MY PARENTS

INDEX

	Page
Introduction	7
Chapter I	11
Chapter II	20
Chapter III	23

While reading to Professor Alexander Marx of the Jewish Theological Seminary the introduction to my thesis[1] dealing with the Yemenite manuscript of Pesaḥim, he suggested that it might be worth while to collate the rest of the Columbia University collection of Talmudic manuscripts from Yemen, with the 1538 Venice edition of the Talmud.

These manuscripts with other Arabic papers were presented to the Columbia University Library in 1890 by the Hon. Oscar S. Straus, through Professor Gottheil. Originally they had been offered for sale by Mr. Ephraim Deinard, after being sent to him from Southern Arabia by his late brother-in-law[2] who had traveled in that country for a number of years.

Two codices of the above collection, both written by the same scribe, contain פסחים (the beginning of Pesaḥim is missing), מועד קטן, ביצה, מגילה[3] and זבחים[4]. Both volumes are written on paper and are of equal size (11, 3 × 8, 2 inches of which 9 × 5, 8 are covered by the text). The outer and lower margins are wider than the inner and upper margins. The number of lines on each page is thirty five. At the bottom of each page is found the first word of the next page. The Yemen Rabbinic script is used in both volumes. The words מתניתין and גמרא are always in large script. Many words are vocalized, especially quotations from Scripture. In all cases, the vocalization is the same as in our Bible.

The name of the scribe is given in the following subscription found at the end of Beẓah ברוך העוזר עבדו בן אמתו דוד בן מעודד ר"ת נשלם וברוך העוזר שושר"ש בגל"ט שכ"ט אמן אמן "Blessed be the Helper of His servant, the son of His Handmaid, David the son of Meoded. May the spirit of God guide him. This is ended. And blessed be the Helper whose name is Peace. Blessed be He who bestoweth upon us happy life, peace and all good, Amen, Amen."

---

[1] The author has edited the Yemenite MS. of Pesaḥim for his doctor's thesis.

[2] See Columbia MS. of Megilla (Babylonian Talmud) Max L. Margolis, N. Y. 1892.

[3] See Students Annual of The Jewish Theological Seminary 1914, pp. 249.

[4] See The Jewish Quaterly Review (old series), vol. III, p. 613.

A longer passage at the end of Zebaḥim reads as follows: נשלם וברוך העוזר בגל"ט שב"ט שושר"ט אמן ואמן ואמן ספרא חלשא ומסכינא דוד ש"צ בן מעודד רו"ת בן סעדיה נ"גע בן יוסף תנצ"ת הידוע אלדש"אל ימחול לי על כל מה ששגיתי וטעיתי וגרעתי והוספתי ונסתר מעיני כדכת' שגיאות מן יבין מנסתרות נקיני' להתם הפשע ולכלות הרשע ולקרב הישע אמן ואמן חדש מרחשון שנת אתתנ"ח לשטרות במדינת צנעא.

„This is ended. And blessed be the Helper, who bestoweth upon us happy life, peace, and all good, Amen, Amen. A poor and miserable scribe (am I), David, a reader in the synagogue, son of Meoded, (may the spirit of God guide him), son of Saadia, (may he rest in Paradise), son of Joseph (may his soul be bound to God), who is known as אלדש"אל. May God forgive me for all in which I have erred or mistook, diminished or added, and for what was concealed from my sight; as it is written, 'who can understand his errors? Cleanse thou me from secret faults' Ps. XIX : 13. To consume transgression and to annihilate wickedness, and to bring near salvation. Amen. Amen. The month of MAR-CHESHWAN, the year 1858, according to the era of contracts (Sel. 1546) in the province of Sanaa.

From the subscriptions we learn (a) that the scribe's name was David ben Meoded ben Saadia ben Joseph, (b) that he was a reader in the synagogue, (c) that the date of the manuscript is MAR-CHESHWAN, 1858 (Sel 1546), and (d) that it was written in Sanaa.

Still another subscription, written partly in Arabic and partly in Aramaic, which Professor GOTTHEIL has translated at the end of Dr. MARGOLIS's little pamphlet reads as follows: 5 "Was present and recognises as binding Musa ibn Said, that he has bought this portion of the Gemara from Abraham as-Sudi, its price being three Qurush. (The sale) was completed in the presence of the witnesses in the year two thousand and one, in the city as-Sud, which is situated by the lake called Ahsan. This happened on the eighteenth day of the month Tebeth. We witness and attest (it).

Musa berabh Zecharyah (?) Halevy.
Nathan ben Shemarya אלעואלי".

The MS. of M. Ḳ. which I have examined has several distinct peculiarities not characteristic of the other Talmudic MSS. (a) While in the other MSS. the vox memorialis is always written in large script, in M. K. it is always written in small characters. (b) In our MS. the ש is not always pointed. (c) While the marginal notes in the other MSS. are usually given anonymously, in our MS. I find them quoted in the name of the authors—e. g. ורבינו חננאל אמ', so also אמ' ר' אפרים, etc. (d) Wherever the printed edition of the Talmud is defective the MS. as a rule usually reads plene, and vice versa. (e) In one case I find a gloss introduced by the words אמ' רבותינו ז"ל which has slipped into the very text of the Gemara.

I have collated the entire tract of M. Ḳ. with the second Venice edition of 1538 and with Munich MSS. (the variations of which are given by

Rabbinovicz in his Diḳduḳe Sophrim), as well as with Ḥananel, Alfasi, Asheri and Rashi to M. Ḳ.

The following sigla will be used for the above authorities

Munich MS. 1	= M.	Alfasi	= A.
Munich MS. 2	= M′.	Asheri	= A′.
Ḥananel	= Ḥan.		
Rashi	= R.		

I desire to acknowledge my indebtedness to my teacher Professor ALEXANDER MARX, for several suggestions as well as for putting at my disposal books which made this collation possible. To Messrs. FREDRICK W. ERB of Columbia University Library and HARRY Z. GORDON, a student of the Jewish Theological Seminary, do I desire to acknowledge my indebtedness; to the former for courtesy shown me in connection with this work and to the latter for recopying my results for press.

Columbia University
February 1914.

J. J. P.

CHAPTER I.

	BOMBERG	C. C. MSS.
1	בין ממעין	ובין Han. ממעין
3	ממי הקילון	ממי קילון M. A'.
14	שלא יצא בתחילה דלא אתי לאינפולי מיבעיא אמרי אצטריך אי תנא מעין	שלא יצא בתחילה מבעיא אמרי אי תנא מעין
19	לא שנא מעין שיצא בתחילה ולא שנא מעיין שלא יצא בתחילה בית השלחין אין בית הבעל לא	
21	דכת' ואתה עיף ויגע ומתרגמינן ואת נישלהי ולאי	וכתיב והוא עיף ומתרגמינן משלהי So, also Ed. Wilna
25	יתייתבון בגויך בנייך	
26	נמי	
27	ובלבד שלא ישקה את השדה כולה	אבל Han. M. לא ישקה את כל השדה
28	לרבי אליעזר	לר' אליעזר בן יעקב M.
30	אפילו שדה בית הבעל	אפלו שדה הבעל
32	ולתורבתו	או לחרבתו
ב b		
1	דלמא	
2	דלא אתי לאינפלו	
3	מתניתין	
7	דאפילו מעיין היוצ' בתחילה משקין ממנו אפילו שדיה הבעל	
13	אמר ר' יוסף	רב יוסף אמ'
18	כל היכא דאיכא תרתי	כל היכא תרתי
20	אחת משום נוסע ואח' משו' קוצר	
23	לכלאים	בכלאים Han. M.
27	אף המקיים מכלל דתנא קמא לאו משום מקיים היא כולה ר' עקיבה היא	אף המקיים מכלל דרשה M. לאו משום מקיים אלא כולה לר' עקיבא היא
24	ומאי טעם קאמר מאי טעם המכנש והמחפה בכלאים לוקא	ומאי טעם המכנש והמחפה בכלאים לוקה
33	תלמוד לומר כלאים שרך לא	ת"ל לא תזרע כרמך כלאים Han. (Deut. 22, 9)
35	ובמקום פסידא	וכל Han. R. M. מקום פסידה
36	למאן דאמר משום זורע ובין למאן דאמר משום חורש זריע וחוריש בשביע' מי שרי	למאן דאמר משום חורש ובין למאן דאמר משום זורע חרישה וזריעה בשביעית מי אשתראי M.
40	בזמן שאתה	בזמן שאי אתה
40	אתה	אי אתה
40	ובזמן שאי אתה משמש קרקע אי אתה משמש כספים	
ג a		
	יהיה לארץ שדך לא תזרע וגו'	יהיה לארץ וכ' את ספיח קצירך לא תקצור ואת ענבי נזיריך לא תבצור שנת שבתון יהיה לארץ
4	למאי הילכתא כתבינייהו	למאי הלכתא למכתבינהי
6	ולא מיחייב ולא התניא	לא מיחייב והתניא
9	לא כל מלאכה שבשדך ולא כל מלאכה שבכרמך	כל מל"ה שבשדך וכל מלאכה שבכרמך M.

	BOMBERG	C. C. MSS.
12	לא כל מלאכה שבשדך ולא כל מלאכה שבכרמך	כל מלאכה שבשדך כל מלאכה שבכרמך
13	מניין שאין מזבלין ואין מפרקין ואין מאבקין ואין מעשנין באילן	ומנין שאין מקרסמין ואין מורדין ואין מפסגין באילן
15	לא כל מלאכה שבשדך ולא כל מלאכה שבכרמך	כל מלאכה שבשדך כל מלאכה שבכרמך ומגיין שאין מזבלין ואין מפרקין ואין מאבקין ואין מעשנין באילן ת״ל שדך לא כרמך לא כל מלאכה שבשדך כל מלאכה שבכרמך
24	תשמטנה מלקשקש ונטשת׳ מלסקל אמר ר׳ עקיבא	ואמ׳ מר תשמטנה מלקשקש ונטשתה מלסלק אבריי אסור סתומא פילי
	סתומי פילי שרי	סתומי פילי שרי
32	דאמר אינו לוקה אית ליה דר׳ אבין לא דכולי עלמא לית ליה דרבי אבין	דאמר אינו לוקה אית ליה לא דכולי עלמא אית להו דר׳ אבין M. Comp. Tos. a. l.
34	ובצירה	בצירה
35	כתבינהו	למכתבינהו
35	אחולדא אחרינא לא מיחייב	אחרני אתא M. לא מיחייב
38	לא כל מלאכה שבשדך ולא כל מלאכה שבכרמך ומניין	כל מלאכה שבשדך כל מלאכה שבכרמך מגיין
39	לא כל מלאכה שבשדך ולא כל מלאכה שבכרמך	כל מלאכה שבשדך כל מלאכה שבכרמך
ג b		
1	על התוספת ונסיב	על התוספת מלאכה ונסיב
2	מאי תלמודא ומא תוספת	מאי היא מאי תוספת M.
3	ר׳ אלעזר אמ׳ חרישה והכי קאמר יכול ילקה חרישה	ר׳ אלעזר אמ׳ חרישה ר׳ יוחנן אמ׳ ימים שלפני ראש השנה ר׳ אלעזר אמ׳ חרישה מהכי קאמר M. יכול ילקה על חרישה
6	ור׳ יוחנן אמר ימים שהוסיפו חכמים לפני ראש השנה והכי קאמר	ר׳ יוחנן אמ׳ ימים שלפני ראש השנה הכי קאמ׳
8	על תוספת	על התוספת
11	כדתנן	דתנן M.
12	בשדה אילן	שדה האילן
13	ובית הילל	בית הילל
16	משתכלה הלחה וכל זמן	עד שתכלה הלחה כל זמן
		So also, in Sheviith, Ch. 2, Mishna 1; so also M.
	ר׳ שמעון אומר אם כן נתנה תורה שיעור לכל אחד ואחד בידו	אמ׳ ר׳ שמעון בן פזי נתנה תורה כל אחד ואחד בידו
23	יבשלום	והתירום
27	אלא אם כן	עד שיהא
32	איש בקעת בית חורתן	איש בקעת חורתן M.
35	ואותו הני תקון	ואותו בית שמאי ובית הילל אמור
36	והני הלכת׳ נינהו קראי נינהו	הני הלכאתא נינהי האיי קראיי נגהי
38	אין צריך לומר בחריש וקציר של שביעית	אינו צריך לומר בחריש של שביעית ובקציר של שביעית
ד a		
1	וקציר	ובקציר
	אלא אמר רב נחמן בר יצחק כי גמירי הלכת למישרי ילדה קראי למיסר זקינה; וכיון דהלכתא למישרי ילדה לאו ממילה זקינ׳ אסיר	אלא אמר ר׳ נחמן בר יצחק הלכאתא למשריא ילדה לאו ממילא זקינה אסורה
8	מדאורייתא בטיל להו מאי טעמא גמר שבת שבת	דאוריתא בטול ומאי טעמא גמר שבתון שבתון
12	מאן דאמ׳	בשלמא למאן דאמ׳
13	גזרה שוה עקרה הלכתא ומאן דאמר קרא אתיא גזרה שוה עקרה קרא	גזרה שווה עקרא קראיי
16	דאמר הלכתא גמירי לה	דאמ׳ הלכאתא
19	אבל לא ממי הגשמים וממי הקילון	אבל אין משקין לא ממי הגשמים ולא ממי הקילון
20	מאי טירחא	מאי טורחא יתירא M.
23	גזרת	גזרה

	BOMBERG	C. C. MSS.
23	מי נשמים גופייהו לידי מי קילון אתו וקמי פלני בדובי זירא	מי גשמים נמי לידי מי קילון אתו A. A'. M. מאי ביניהו דר זירא
25	המושכין מים	המושכין
27	מר אית ליה דר' זירא ומר לית ליה דרבי זירא	מר אית ליה דשמואל ומר לית ליה דשמואל
30	דלא פסקי דמו	דלא פסקאן דמיאן
31	הפסיקות	הפסיקות
31	והבריכות שנתמלאו	והבריכות שנתמלאו
34	של אותה שדה שותה	של אותה שדה שותה מאותה אמת המים M. so also in other Ed.
37	מטפטפת	מנשפת
ד b		
1	בחולו של דמועדא	
2	ליתי	אתי
4	מאי מדלין מדלין מיא	מאי מרלין מהלאממש
6	דברי רבי יהודה רבי מאיר אומ' בשלו רשאי ואינו רשאי בשל עניים אמר ליה	
10	מאי עוגיות	מאי עוגיות
10	אמר רב יהודה בגבי	אמר ר' יהודה בורכי ג"א בונסי פ' בראש תוספותא דשביעית
11	תניא נמי הכי בדידין	תניא נמי הכי ברירין
13	לבי ציתאי	לבי בר ציתאי

The Mishna in the College Manuscript is placed here.

ב a		
11	ומתקנין קילקולי המים ומציינין את הקברות	ומתקנין את כל קילקולי המים ומציינין על הקברות

GEMARA.

ד b		
16	שביעית	בשביעית
16	פליגו בה	
17	אנפיה	אנפיה
18	ומאן דאמר	מאן דאמ'
19	ולמאן	מאן
20	דקא שקיל מיניה ושאדי לבראי	דקא שקיל ושאדי אבראי
20	למאן	מאן
21	למאן דאמר מפני שנראה כעודר איכא: ומאן דאמ' מפני שמכשיר אנפי לזריעה ליחוש מפני שנראה כעודר איכא איכא ומאן דאמ' מפני שמכשיר אנפי לזריעה ליחוש מפני שנראה כעודר עודר נמי קא שקיל ברוכתיה מנת ליה	ולמאן דאמ' מפני שמכשיר אנפיה לדריעה ליחוש מפני שנראה כעודר עודר נמי כי שאקיליה ברוכתיה מנחו ליה
25	עד שיעמוק שלשה טפחים או עד שיגביה שלשה טפחים	עד שיעמיק שלשה או עד שיגביה שלשה
28	כגון שהעמיק	מפני שהעמיק קודם לכאן Han. R. M.
28	מוכיח עליו	מוכיחת עליו וחכמ' אומ' וכו'
30	על שלשה טפחים	על שלשה
30	לא כלום היא	ולא כלום היא
33	לבני גי הדמך	לבני בי הדמך
33	לשחופי נהרי	לשופי נהרא כלומ' לעקור ענפי אילנות הגידילין בנהר R. פ' לפתוח
34	למיכרא נהרא טמימא	למיכרא למסמא נהרא טמימא פ' בור A.
34	נהר בירם	נהר בורגיץ
35	כרבי דמי	צרכי רבים ניגהו

	BOMBERG	C. C. MSS.
ח a		
1	חטיטה אין חפיחה לא	חטיטה אין [פ׳ נכש] חפירה לא [פ׳ חפר עמיק]
4	וכי רבים צריכין להם מי שרי והתניא	מותיבי
8	בשרבים	בשרבים בשל רבים
14	גבי רבים בשרבים צריכין להם	גבי הרבים שהרבים צריכין להן
14	חפירה מי אסיר	וחפירה מי אסיד
16	אבל לא שפין את סדקיהן ולא חוטטין לתוכן ולא סדין אותו בסיד	אבל לא חופרין אותו ולא סרין אותו בסיד
19	אלא קשיא	ואלא קשיא
19	הכי חוטטין בורות	ואימא הכי חוטטין בורות שיחין ומערות של יחיד .Han. A. M
21	כשרבים צריכין להם	
24	דאילו חטיטי נמי אסיר	דאפלו חטיטה אסיר .M
28	ולתקן את הרחובות ואת האסטרטאות	ולתקץ את האיסטר טראות ולתקן את הרחובות
33	ואת המקואות	ואת מקוות המים
	אלא עושין כל צורכי רבים	אלא כל צרכי הרבים
34	לאו	
35	קברות	
35	תלמוד לומר וראה עצם אדם ובנה אצלו ציין אמר ליה רביכא לרב אשי הא מקמי דליתי יחזקל מאן אמר	ש״ב ועברו העוברים בארץ וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון עד קברו אותו המקברים אל גיא דומין נוגי ותסברה הא מיקמי דלית יחזקל מנא לן
36	יחזקל בן בווי	
37	וערל בשר לא יבא אל מקדשי לשרתני מקמי דליתי יחזקל מאן אמר	וערל בשר הא מיקמי דניתי יחזקל מנא לן
39	דר׳ עוזיאל רבה	דר׳ עוזיאל משמה דרבי עוזיאל רבא
40	צערו	
41	אם כן ליכתיב	וכן מישעירע בודבר צריך להודיע לרבים .Han ורבים מבקשין עליו רחמים ואם כן ליכתוב
41	מאי וטמא טמא שמעת מינה תרתי	מאי וטמא טמא יקרא שמע מיניה טומאה קורא לו ואומרת לו ואומרת לו פרוש שמע מינה
42	רב חיננא אמר הרימו מכשול מדרך עמי ר׳ יהושע בריה דרב אידי אמר והודעת להם את הדרך אשר ילכו בה	ר׳ יהושע בריה דרב אידי אמ׳ והודעת להם את הדרך יכלו בה ר׳ חיננא בריה דרב איקא אמ׳ הרימו מכשול מדרך עמי
44	בישע אלקים	בישע אלהים אל תקרא ושם אלא ושם
44	אמר רבי יהושעבן לוי כל השם אור הותיו זוכה ורואה בישועתו של הקדש ברוך הוא שנאמר ושם דרך אל תקרי ושם אלא ושם דרך אראנו בישע אלהים	
ה b		
5	ועל הגולגולות ועל רוב בנין ועל רוב מנין המ׳	ועל הגלגולת ועל רוב מניינו של מת ועל רוב בניינו של מת .M
11	והא תניא אלן	ורמינהו .M ואלו
13	ישרפו עליו תרומ׳ וקדשים לפי שע׳ ואל ישרפו עליו לעולם	ואל ישרפו עליו טהרות לעולם
15	ופרעות סככות המיסך על הארץ פרעות אבנים	ופרעות ובית הפרם .M סככות אילן המיסך על הארץ פרעות אלו .M אבנים
17	היוצאת מין הנרל בית הפרם כתני החורש את הקבר ארי הוא עושה בית הפרם וכמה הוא עושה מלא מענה מאה אמה הפרת מי משמא באהל	היוצאת מן הנדר ובית הפרם מי מטמא באהל
26	שלשה בית הפרם הן	שלשה בית הפרסות הן ואלו הן
29	שמפשירין בה מתים	שמפמירין בה את .R המת
30	אמר אבימי משום יאוש	אמר רב חסדא אמ׳ אבימי משום ייאוש
33	ואין ידוע מה טיבה	ואין ידוע אם נחרש בה קבר
39	דלמא אולנות מגואי וקבר מבראי	דלמא אילנות גואי: וטו מאה .Ḥan. R. M אבראי

	BOMBERG	C. C. MSS.
1 a		
1	ואילנות מבראי בימסובבין	ואילנות אבדאי איבעית אימא מסובבין M.
7	מצא אבן	מצא אבן אחת Ḥan. R.
8	ואם אין סיד ביניהן טהור	ואם לאו M. ביניהן טהור
9	חורש	חורם Comp. Tos. a. l.
15	וטמא	
16	מצד אחד	מצא מצד אחד Ḥan. M.
18	שלשה הם טמאין וכל השדה כולה	
25	המגלה בברכי ויוצאין לקווץ את הדרכים ולתקן הר חובות	את המגלה בכרכים ומתקנין את הדרכים ואת הר חובות
		פ׳ ציץ שלהן Ḥan.
31	שאין ניצן	שאין ניצן
31	יוצאין עליהן	יוצאין עליהן לאלתר Han. M.
36	דאי סלקא דעתך	דאי סלקא דעתא
36	מאי נפקא לן מיניהו	
1 b		
1	שיש בה רובע זרע ממין אחר ימעט	שיש בה רובע ממין אחר ימעט
1	כל השדה	את כל השדה
1	כאן קורם תקנה כאן אחר תקנה	כאן במשנה רשונה כאן במשנה אחרונה
8	ועדיין היו שמחין שמחה גדולה שמכבשין שדותיהן	ועדאן היו שמחים שמכבשין להן שרותיהן
9	כל השדה כולה	את כל השדה כולה
11	מושכין את המים	מושכין את אמת המים M.
11	ובלבד שלא ישקה	אבל לא M. ישקה
12	לפני	מלפני A.
14	רב יהרדה	אי׳ ר׳ הונה רב הונא בשאלתות פ׳ הכדכה So also in
17	לפני	מלפני
19	מטונכת	פ׳ כלומר לחה ועכשו נתיש בה וצריכה למים מטוננת
20	גריד	גריד
21	תרביצא	תרביצא
22	מאי טעמא	מאי טעמא שרי
23	דאפלה משוי לה חרפא	אפילא לשוי חרפא
24	משני לה תרפ׳	לשויי חרפא
30	האישית	האישית
38	שבלול	שבלול
41	כיצד	נאי זה צד
42	מביא	מביאין
2 a		
3	כיצד כדרכו	כאיזה צד כדרכו
4	נועץ שפוד	נועץ שפוד
8	אלא בשדה לבן הסמוכה לעיר אבל בשדה לבן הסמוכה לשדה האילן אפילו כדרכו	אלא בשדה הלבן הסמוכה לשדה האילנות A. A′.
		פ׳ קנים
13	ודפנא	ודפנא
15	כותל הגיג׳	כותל גגה M.
16	הגוחה	הגוחה
17	מפני הסכנה	
18	מפני הסכנה	משום סכנה
21	לימא תיהוי תיובתא דרב חסדא אמר לך רב חסדא	
31	רואין את הנגעים להקל	רואין את הנגעים בתחלה A. להקל פ׳ המשניות כרמבם
33	שאם אתה נוקק לו להקל נוקק לו אף להחמיר	שאם אתה נוקק לו להקל אתה Ḥan. נוקק לו להחמיר
36	אמר רבא בטהור כולי עלמא לא פליגי דלא חזי ליה בהסגר ראשון דכולי עלמא לא פליגי דחזי ליה כי פליגי בהסגר	אמר רבא באהסגר ראשון כולי עלמא לא פליגי דחאזי ליה כי פליגי בהסתר שני M.

	BOMBERG	C. C. MSS.
ו b		
1	תלא מילהא	תליא רחמנא R. M.
4	דברי ר' מאיר במסוגר ודברי ר' יוסי במוחלט	דברי ר' יוסי במוחלט ודברי ר' מאיר במוסגר
7	דמוחלט מותר בתשמיש המטה אין	דמוחלט מותר בתשמיש המטה
8	וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים שיהא אסור בתשמיש המטה	וישב מחוץ לאהלו שיהיה כמנורה וכאבל Ḥan M. ואסור בתשמיש
11	ר' יהודה אומר	וכ"ת ואחרי טהרתו
12	ולא ימי חלטו	ולא ימי חלטו דברי ר' יוסי
12	רבי יוסי בר יהודה אומר	רבי יהודה אומ'
14	ואמר ר' חייא	אמר M. ר' חייא
15	אלא בימי חלטו אמר לו אף אני כך אמרתי	אלא בימי חלטו אמ' לו אובדא כך אמרתי
16	רבי יוסי בר יהודה סבר	מר סבר
27	שבעת ימי המשתה לו ולביתו	שבעת ימי משתאית, לו ולאצטלתו Ḥan. M.
26	כל שכן	קל וחומר
ח a		
5	הוה אמינא הני אין דלאו טומאה דגופיה אבל טומאה דגופיה אימ' מיחזא חזיא ליה צריכא	הוה אמינא הני מילי M. היכא דליכא טומאה דגופיה אבל היכא דאיכא טומאה דגופיה אימא לא צריכה
8	ויש יום שאי אתה רוא' בו	ויום שאין אתה רואה בו
11	From רבא to line 14 beginning with אביי is wanting in the C. C. MSS.	
18	ורבא נמי מיבעי ליה להכי אין הכי נמי ואלא ביום ולא בלילה	ורבא נמי מיבעי לי למעוטי סומה באחת[1] מעיט ואין הכי נמי אלא איום ולא בלילה
21	הני מילי טומאה דאלו דגופ' אבל טומאה דגופיה	הני לימי היכא דליכא טומאה דגופיה אבל היכא דאיכא טומאה דגופיה אימא
25	ולא יעורר	ולא יעורר
25	לא יעורר אדם על מיתו ולא יספירנו לדגל שלשים יום	
32	ספדנא במערבא אמרי יבכון עימיה כל מרירי ליבא	ספדנא במערבא יבכון כל עמא וכל מרירי ליבא: אמ' ר' A'. כהנה ואמרי לה A'. אמר ר' יהודה
ח b		
4	אמר	אמרי
12	ומאי קברות	ומאי קברות
16	כיצד	כאיזה צד
		פ' נקיעה M. לאל קצ
18	ועושין לברכת	ועושין נברכת
20	איתימא רב כהנא ניחא ובר ניחא	ואיתימא רב כהנא אמ' M. ניהואה
22	גוזזין לו שערו	גוזזין כל M. שערו
24	ולא מייבמין	
33	מערבין	מערבין
37	מפני הטורח רב יצחק נפחא אמר	מפני הטורח מאי טורח טורח סעודה אידוסין ואמר רבותינו ז"ל היא סעודה שעושה אבי הארוסה לארוס כדתנן לאכול סעודת אירוסין בבית חמיו ומיקריא ומיקרא נמי סעודת חתן כדתנן השולח סבלונות לבית חמיו ואכל שבסעודה חתן ר' יצחק נפחא אמר
ט a		
3	חד יומא הוא	פ' והוא יום הכנסת הכלה בערב יום טוב Ḥan. חד יומא הוא
4	חד יומא הוא	פ' כרב אבא דאמ' פלה כל הא נפקת טרחותא Ḥan. חד יומא הוא
13	לשיורי פורתא שיורי בנין בית המקדש לא משיירינ'	לשיורי בבנין הבית פורתא פורתא M. שיורי בבנין הבית לא משיירינן
14	לשיורי	לשחוי
14	אמה כלי עורב צורך בנין הבית הוא	אמה כלה Comp. Arukh. עורב בנין הוא
19	אמרו קל וחומר	קל וחומר M.
19	וקרבן יחיד דוחה שבת דאיסור סקילה	וקרבן יחיד ושבת דאיסור סקילה נדחה
21	דענוש כרת אלא אמאי היו דואגים התם צורך גבוה	דאיסור כרת ואלא אמאי דואגין דהתם צריך גבוה

[1] This is a scribal error for מעיניו.

	BOMBERG	C. C. MSS.
22	הכא	התם
23	ומשכן	משכן
29	ומולן דאחיל להו דתניא תחליפא	
31	לאלהים שהלכו ומצו נשיהם בטהרה	וילכו לאלהים שהלכו לאלהלים נשותיהם טהורים
33	לדוד עבדו ולישראל עמו בשלמא לישראל עמו דאחיל להו עון יום הכפורים	בשלמא ישראל עמו לחיי
35	למקדש דבקו שערים	לבית קדש הקדשים .M דבקו שערי היכל
36	פתח ואמר שאו שערים ראשיכם ורומר ולא נענה כיון שאמר ה' אלהים	הדר ואמר שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם וכ' י' גבור מלחמה ולא נענה הדר אמר שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם וכ' מי הואדה מלך הכבוד וכו' ולא נענה .M כיון שאמר ה' אלהים
39	רב יונתן בן עסמיי	רב יוגתן בן עכנאיי
40	באורתא לצפרא הדר	באורתא אבצפרא אתו .Ḥan. M
41	צריך ליפשר ממנן פעם אחרת שנ'	צריך ליפטר הימנו דכת'
42	אלא מכאן	מכאן .A. M
42	הנפטר	שנפטר
43	פעם אחרת	שנייה .A
45	קא מבעי להו	קא קשיא להו
ט b		
10	אבל	אלא .M
12	כולהו ברכות נינהו	כולהי ברכאתא נינהו
15	תוליד בנתא ולא ימותו	תפק בנתא .M ולא לימותו
16	לותיך	לגבך
17	אושפיזך	אשפיזא .M
18	דלא תמות אנתך ולא תנסב אינת תא אחרית	לאתמות אתתך ותנסיב אתתא אחריתי
20	דליברכך	
20	יהא רעוא	תהי רעוא
20	אתא	כי אתא .M.; Massoreth Ha-Shas
21	מאי אמר לך אמר ליה מילין בעלמא הוא דאמר	אמ' ליה מילתא בעלמא אמ' לי .M
21	דברכן	דברכינהו .Ḥan פ' קיל תחמר וגהחא
25	ומעברת	ומעברת
26	ומעברת סכין על פרחתה ואיכא דאמרי מעברת סכין על פניה שלמטה	ואיכא דאמרי מעברת סכין על פניה A. R. Ḥan. so also a. l. הגהות הגר"ה
29	על קברה	על פתח M. N. R. קברה
33	נפרעין	נפרעין
34	רב נחמן בן יצחק הנח להלכות מועד דכולהו מצד עכשיו ושמת לאחר זמן נינהו	
36	לפורקן	לפורקן פ' לכלל השנים
36	עניות	עניות
38	רב הונה בר חייא	רב חייא בר הונא
41	דהוה ליה ברתא	הויא ליה ברתא
42	אמ' רב נחמן ביבי דשתי שיכר' בעיין בנתיה טפלא אנן דלא שתינן שיכרא לא בעיין בנתין טפלא	אמ' רב נחמן ביבי רשאתי בנאתיה שכרא בעיאן טפלא אנן דלא שתינן שכרא בנאתו לא בעיאן טפלא
י a		
		ירושלמי כדרכו ממלא את המחט
1	ההדיוט תופר כדרכו והאומן מכלב	ההדיוט תוסר כדרכו ומאומן מכלב
5	אימרא בשפת חלוקן	אימרא בחפת חלוקו
16	חבלים לכתחילה בשלמא למאן דאמר מסרגין שתי וערב וממתחין שתי בלא ערב	חבלים כתחילה בשלמא למאן דאמ' ממתחין שתי בלא עירב
19	אלא למאן דאמר מסרגין שתי בלא ערב ממתחין	אלא למאן דאמ' ממתחין
35	ליש אומרים	במא פליגי אלא ליש אומ'
35	ממתחו נמי לא אין כיון דאפשר	מתותי נמי לא מאי טעמא כיון דאפשר

	BOMBERG	C. C. MSS.
41	מכבשין מנקר ריחיא	מנקר ריחיא
42	כגון דקא בעי לארווחי טפי פורתא	דקא באעי ארווחי בה M. טפי פורתא
42	דקא מנקר ריחיא בחולו דמועדא	דקא נקר ריחא בחולא דמועדא
43	חולא דמועדא	יומא טבא Ḥan. M.
44	משום רבינו אמרה	ומשום רבינו אמרו Ḥan. A. A'. M.
י b		
3	ולא אוקמי	ולא קומי
		פ׳ איבום
4	ולמיבני אוריה	ולמבנה אוריא So also in Mordecai b. Hillel's Commentary to Alfasi a. l. and Tur O. H. § 540.
5	לסרוקי	לסרוקי
6	אקרפיטא	אקריפטא
10	לכסכוסי קירמי	לכסכוסי קירמי
		פ׳ קול תפריד אלאכמאם
11	קימור בידי אסור	קטור בי יד M. אסיר
13	מכאן דמתקיל	מכאן דמתקין
14	מוליא במוליא ארעת׳ דארעא שקל מוליא ושדא ובנצא ארעתא דבי דרי	פ׳ מקרם גבוה שקל במוליא פ׳ מקום נמוך פ״א תרג׳ צנומות אי צאמדה והו אל מתחפר אל מתֿפל ונצא בנצא ארעתא דבידרי ושרי שקל מוליא ושד א בנצא ונצא ושרא במוליא ארעתא דארעא ואסיר פ׳ ינקי אל ארק׳
17	דרכי דיכיא	דמזכי דוכיא
25	היכי דמי	היכי
27	ארעתא דדקלא ואסיר	ארעתא דדקלא
29	הני תוחלני מינזרינהו שרי מיצינהו	הני די קלי תוחלאניין מגזרנה שרי מייצינהו אסיר
36	אמר רב יוסי בר אבין	אמ׳ ר׳ אסי Ḥan. בר אבאין
יא a		
	ולוקחין	ולוקחין מהם M.
4	למיגדל איהרי איולי אסור	למינדל אוהרי איולי אמור
5	עיולי	עיולי
8	ושוין	שוין
		פ׳ חולושל פסח
10	בימות החמה	בימות החמה
17	וכל כבשון	וכבשון Ḥan. and R.
18	לאוכלין	לאוכל
19	עד ימיו אין מכן ואולך לא	
19	כאן ברנפהי מאן ברנגרי	כאן בדנגארי R. הא בדנפאחי
20	יאמרו	
21	הא במנלי בחציני	הא במנלי הא בחציני
23	קיבואתא דרשה בחולא דמועדא	קיבואתא דדש׳ בחולי דמועדא
		פ׳ שהוא מי הנהר
24	לאכול במועד כובשין בדיתא לבאי כוורי אזול כולי עלמא צוד אייתו כוורא שרא להו רבא למימלח מינייהו	לאכול מהן במועד כובשין בפום בדיתא A. לבא כוארי פ׳ עשו דרך לנהר שיוצאו מימיו עיול כולי עלמא צוד איתו כוארי שראלהו ראבא למימלח ומיכל מניהו אמ׳ ליה
26	יכול לאכול מהן במועד כובשין אמר ליה כיון דמעיקרא אדעתא דאכילה אייתינהו	יכול לאכול מהן במועד כובשין כיון דמיעקרא אדעתא דאכילה איתונהו
27	פסדי	סרחי
28	מיצד מיזל אייתוי	מיזל מיצד איתו
28	והא אנן כבשין	והא אנן תכן כבשין M.
29	לאכול מהן כובשין תנן	לאכול מהן במעוד כובשין M.

	BOMBERG	C. C. MSS.
		Ḥan. and N. פ' דותקא
29	אצצא	אצאצא
30	שיתין אצצר ואכל	שתין אצאצי דכיארי ואכיל
		פ' דג
31	לבי בי שפיר איתו לקמיה ההוא כוורא	לבי בר שבו איתה לקמית ההוא כוארא
33	לטווייא	לטווייה
34	בבריה	בבריה
34	ליטעין	ליטעין
35	תחלי	תחלי
35	ולא שיכרא שיכרא ולא חמרא	ולא חמרא חמרא ולא שכרא .Ḥan

CHAPTER II.

	BOMBERG	C. C. MSS.
1	מי שהפך	מי שהפך
3	פועלים	
9	ושרי	
9	אפילו במועד	אפילו חולו של מועד M. R.
12	אלו	
13	טוענין לו	
14	ומרביצין שדהו	ומרביצין לו A. A'. M. שדהו
16	אף זורעין לו שדה ניר ושדה העומדת לפשתן	אף זורעין לו שדה העומדה לפשתן
17	אמרי לו	
18	פשתן	בפשתן
18	ממין אחר	מין אחר M.
20	אלא הוא כדי לגוף ואין שם אומן	
23	יותר על כן אמ(ר) רבן שמעון בן גמליאל אם היה אומן לרבי וספר ובלן לרבי	וכן היה Han. M. רבן שמעון בן גמליאל אומ' היה ספר של רבים או בלן של רבים
25	אלא הוא הרי זה יעשה	אלא הוא הרי זה יעשה בצנעה
27	אצל אחרים	ביד אחרים
32	אמ' רב אשי גברא רב כמר בריה דרב אחא עביד הכי כהי דלפסידה דידה לא חייש אחרים לא חייש	אמ' רב (אשי) מריון גברא רבא הוה נהי דאפסידא דידה לא חייש דאחרינא A'. M. לא חאייש
34	הרי אלו יעשו והוא סבר ארם חשוב שאני	הרי אלו יעשו אדם חשוב שאני A'. M.
יב a		
7	דלא שכיחי אינשי דאזלי להתם	דלא שכיחי אינשי דאזלי מדוכתא לדוכתא M. Tos. a. l.
8	בחולו של מועד דשכיחי אינשי דאזלי ואתו להתם אסור	בחולא דמועדא דשכיחי אינשאי דאזלי מדוכתא לדוכתא A. A'. M. אסיר
10	אפדנא	אפדנא
10	זווץ לתחום	
11	איקלע רב ספרא ורב הונה בר חיננ' ולא עלו בגויה	איקלאעו דאבא ורב ספרא ורב הונא בר חיננא A'. ולא עיול לגריה M.
12	לא על בגוי	ולא עייל לה M.
16	לאבי נגרי	לאבוה דנגרי
16	דאגר לא קא שקלי	דלא אגרא קא שקלן
20	שלא ימרוד ושלא ישקול	שלא ישקול ושלא ימרוד A. A'. M.
20	ר' יהודה אומ' בהמה שתבע' מרביעין עליה דכר בשביל שלא תצטנן לא בשבתו' ולא בימים טובים ולא	ר' יהודה אומ' חמורה שתבעה על מרביעין עליה בשביל שלא תצטנן So also other editions
26	שכיר שבוע מסעיון אותן ועושה בה גוי בשבת ויט' ומסייעין אותה במועד ומוסרין לה' שומר לנער את צאנם	שכיר שבוע מסייעין אותן ומוסרין להן שומר לנער את צאנן
32	ואי אשמעינן בתרייתי ההיא קאמר ר' יהודה אבל בהך	ואי אשמעינן הא הוה אמינא M. בהא קאמ' רב יהודה אבל בההיא

	BOMBERG	C. C. MSS.
35	סיני	סיכי
36	חמרא	וחמרא
41	ומר חייש לטירה	ומר תאייש לטירתא מיזאמ׳ זופתן חביתא חייש לפסידא ובתמתא פסידא יתירא אלא זייפת לה משו׳ זנפיש בה ייכה ובכרזא ליכא פסיזא יתירא ומי זאמ׳ זופתין כוזיתא חאייש לטירחא ובכווא ליכא טירחא יתירא ובחביתא איכא טירחא יתירא
יב b		
2	במועדא	בחולא דמועדא Han. M.
4	ושלא לצורך המועד	שלא לצרך המרעד
5	דבר שאבוד במועד	ודבר שאבוד במועד
6	אסור	אסיר לעשות במועד M.
11	דתניא כלל	כדתכיא כלל זה
15	אמר לך אבי נמי	
17	קוצצים עצים במועד לצורך המועד ושלא לצורך המועד אסיר; ואם קצץ והותיר הרי זה מותר	קוצץ; קצץ והותיר הרי זה מותר מתיצין שכר
22	אומ׳ מעריםין	אומר מותר
25	ושמואל לב סיימות קמיה	ושמואל מאי טעמא A. אקיפד לא סיימוה קמיה
27	הא תניא	והתכיא
31	הרה ליה אבא כשלניא	נ״א אבא הוה ליה עבא כשלניא
32	אצל	אזל
35	למפסקיה לשקיה	מפסקיה למקים
36	למאי חזי לכויי דאית בהן	למאי חזיאן אמ׳ ליה חזיאן לגזי דאית בהן
39	גמרא	גמרא
39	תנא רבלבו שיכניסה בצנעה לתוך ביתו	מכנום אדם פירותיו ובלבד שיכניסם בצנעה לתוך ביתו
40	כשורי	פ׳ קורות כשורי
41	מדבורי	פ׳ אבוקות מדבורי Han. M. N. R.
42	שיקנסו	למקכם
יג a		
2	ואם תמצא לומר	ואם תמצא לומ׳ בר רבנן פמי קנסו כי הא
3	ממרנא קנים רבנן	לממוניה קנסו רבנן
6	בשביעית	
9	לדיויה קנסו רבנן לזרעיה לא קנסו רבנן	לדידיה קנסוה רבנן לזרעיה לא קנסות רבנן
14	לדיריה קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן	לא שמיה היזק קנסא דרבנן הוא M. so also Gittin, 53 a, Bechoroth, 34 b. לדירא קנסוה רבנן לזריעה לא קנסוה רבנן
19	שאין לו מה יאכל לאתוי מאי	שאין לו מה יאכל שאין לו מה יאכל לאיתריי מאי
21	איתיבי הביי אין כותבין	איתיבי אין כותבין
25	בערבי פסחים עז חצות	בערבי פסחים
27	הבאין	הבא
28	בחולו של מוער	
28	ואי סלקא דעתך	ואי סלקא דעתא
29	נמי לישתרו דהא איכא שכר פעולא	נמי לשתראי אן דהא אשתרי M. שכר פעולה
31	שכן כותבין	משום שכן כותבין
33	קשום טירחא היא ובמקום פסידא שרו רבנן	משום טירחא ולאו טירחא Han. M. הוא כל מקרם פסידא שרו רבנן
36	אין מפנון כלל	אין מפנין A. M. R.
39	ושנינן	ראמרינן M.
40	איבעית אימא	ואיבעית אימא M.
40	הא והא בחולו של מוער	הא והא בארבעה עשר

	BOMBERG	C. C. MSS.
b יג		
4	ואם איכן מאמינו מביאין בצגעה בתוך ביתו	
9	מחפין	מחפין
11	מעבין אסמוכי	מחפין אסמוכי
12	מחפין בין אקרלושי בין אסמוכי מעבין אותו כמין כרי	מעבין לא שנא הכי ולא שנא הכי מעבין עושה כמין כרי
16	והרשושות והגרוסות	פ׳ אלֿ הראסין פ׳ אל פואלין והר שו שות והגרוסות
14	דברי דבי יהודה מוכרי פרות־־־ עושין בצנאה לצורך המועד הם החמירו על עצמן ; איבעיא להו הן החמירו על עצמן דלא עבדי כלל או דלמא זהור עבדי בצנע׳	דברי ר׳ יהו דה מוכר פירות כסות וכלים איביא להו הן החמירו על עצמן דלא הוו עבדי כלל. או דלמא דהוו עבדי בצנעה
25	טרגים וטיסכי דוששין בצנעה	דרגון וסיטני מוכרין בצנעה
28	כוגת׳	כונאתא
31	הא לא איתכשור כגון דמיקלסן דאי לאו דשרא בהו מיא לא הוה מיקלסא ואמאי קרי ליה חלקא השקל חלקיהו	הא לא איתכשר אי לאו זשרא בהו מיא לאו הוה מיגלפא ומאי קרו ליה חלקא דשקיל חילקיהו
32	בחילק וטרגים וטיסני	וחלקא בטרגין וטיסכי
33	שכיר	
33	דנן מעליא הוא קשיא רב הונא שרא להו	דנן מעליא נינהו תיובתא Han., M. ר׳ יהיה Ḥan. M. שרא להו A.
34	כרופייתא למיזל לזבוני כי אור חייהו בשוקא	קרופיאתא Han. M. A. למיזל ולזבו בשוקא Ḥan. M. כי אורחייהו A.
34	בותביה רב כהנא	אותניה רב כהנא לרבי יהודה
35	לסטיו פותח	לסטיו פותחה
35	צתוחה לרשות הרבים פותח אחת וגצל אחת את שוקי העיר מפני כבוד יום טוב האחרון אין שלא מפני כבוד יום טוב לא	והפתוחה לרשות הרבים סותם אחת ופותח אחת את השוק A. M. בפירות הא בפירי הא בתבלין

CHAPTER III.

	BOMBERG	C. C. MSS.
יג b (mishna)		
39	והמנודה	ומנודה (A′. M.)
40	וכן מי שנשאל	ומי שנשאל .A′
יד a		
4	רבה בר חנה	רבא בר בר הונה
5	מאי טעמא כדי שלא יכנסו	מה טעם שלא יכנסו .Ḥan
6	כדי שלא יכנסו לרגל	שלא יעלו לרגל
8	ערב הרגל דאנים מותר או דלמא כיון דלא מוכחא מלתא לא	ערב הרגל מהו כיון דאבדה לו אבידה אנוס הוא .M או דלמא דלא מוכחא מילתיה לא
10	סריק בייתו׳	וסריקי .M ביתום
14	סריק בייתו׳	וסריקי .M ביתום
15	רב אשי מתני	מר בר .M רב אשי מתני
23	כלשוט	לשוש .A. Han
24	כלמזונו׳	למזונות
26	אילימא והאמרת	איבימא הא אמרת
28	אלא כשיטא להרויח אימא סיכיא גראין דברי חכמים כשיצי ברשות מאי ברשות אילימא למזונות הא אמרת דברי הכל מותר ואלא קהרויח והא אמרת גראין דברי דיהורה בהא	אלא להרויחא חדא דהא אמרת גראין דברי ר׳ יהודה בהא ועד מכלל דפליגי רבנן אפלו לשוט והאמרת דברי הכל אסור הכי קאמר אמ׳ ר׳ .M
	כשיוצא	שיצא .M
34	שאפילו	שאף
35	ונראין דברי רבנן	
	To l. 39 beging with אמר שמואל is wanting in MS. C.	
40	האסורין	האסורים .A
41	מותר	מותרין .M
יד b		
2	נוהגת	
4	דלמא יש מהן אסור	דלמא האסורין קא תני יש מהן אסור
11	אי אמרת	ואי אמרת
13	ענמת נפש	אנמת .M נפש
14	דלמא יש מהן אסור ויש מהן מותר	דלמא דאסורין קא תאני ישמהן אסור ויש מהן מותר רגל ותספורת עטיפה תפילין שלום סימן .M
21	דינא	לדינא
22	סלקא דעתך	סלקא דעתא
26	דקטלינן ליה והא קא מימנע	דקטלינן קא ממנעי
28	שראו באחד שהרג את הנפש שהן טועמין	שהרגו את נפש שאין טועמין כלום .M
29	אלא לעיוני בדיני הכא נמי לעיוני בדיני׳ א״ל אם כן נמצאת מענה את דינו	ואלא מאי לעיוני נמצאת מענה את דינו
33	בשקיעת	לשקיעת .M
33	וגמרי	וגמרי ליה לדיניה .M

	BOMBERG	C. C. MSS.
35	אמר רבאמי קתני שהתירוהו חכמים שהתירו לו כחמים קתני	אמ' ליה רבא מי קאתני
36	ואתי קמיה רבנן	ואתו לקמיהו דרבנן M.
36	אמר אביי	אמר ליה אביי
37	והמצורע מטומאת	והמצורע והיוצא מטומאות
38	אבל לטהרתו ניגזור	אבל מטומאתו M. לטהרתו ליגזור
39	והא כהן גדול דכל השנה	כהן גדול כל השנה כולה M.
טו a		
2	מנודה שמת בית דין סוקלין את ארונו	מנודה שמת סוקלין בית דין את ארונו
5	אבן גדול	אבן
7	את ארונו	את ארונו שמע מינה M.
11	כמנודין וכאבלים	כאבלים וכמנוהן A.
13	מהו בעטיפת הראש	בעטיפת הראש מהו
14	מכלל שחייב	מלמד שחייב
16	פארך	פארך
20	אכומתא	אכומתא
21	האנק דום	האנק דום
27	בשאילת שלום	בשאילת שלום סימן תוֿעה כיבֿום קריעה מטה
30	את תלמודו	תלמודו M.
30	ואמר רב זבוני מיא בפקת' דערכות	ואמ' ר' חסדא A. A'. זבונא מיא בפקהא דערכות
32	וברחת ובזיע	ברחת ובזיע אף כאן באימא ויראה ברתת ובזיע M. Ber. 22a
34	ולשנות במדר' ובתלמוד בהלכות ובאגודי'	פֿ משניות פֿ בריתות פֿ טעמי מקראות כנין ולשנות במשנה בהלכות וב הגדות רבא בראשית
38	לבני אהרן	לבני אהרן בגדיכם A. A'. Han. M.
40	כפו מטותיהן עליה	יהפכו מטתן עליהן A. A'. M.
טו b		
2	מנודה ומצורע מה הן	מנודין ומצרעין מהן M.
3	תיקו	תיקו מלך רחץ ונעל ושימש קרבן סימן M.
5	במלאכה	בעשיית מלאכה A. A'. M.
5	במלאכה	בעשיית מלאכה A. A'. M.
6	אמ' ר יוסף	
6	תא שמע כשאמרו אסור בעשיית מלכאה לא אמרו אלא ביום אבל בלילה מותר וכן אתה מוצה במנודה ובאבל מאי לאן אכולהו לא אשארא תא שמע	תא שמע
17	לא אשארא	לאו אשארא
23	וכן את' מוצא במנודה ובאבל	וכן במנודה ואבל
27	דלמא	ודלמא
28	זיל אכא לך מדחי וזיל הכא קמדחי ליה	אזל להכא מדחי אזל להכא מדחי
29	דתניא	
31	רב הונא ברי' דרב פנחס	רב אחא M. בר פינוס
33	אחרנייתא	אוחרניאתא קאתני M.
33	דתניא	
34	שהוא שלום	שהוא שמח
37	וזיל הכא קא מדחי ליה וזיל הכא קא מדחי ליה	ודחוי קא מדחי
39	אל החצר הפנימית לשרת בקודש	
י' a		
	דקבעינן דוכת' ומשדרין דבי דינא ומזמינן לדינל	דקבעינן בידינא ומשדרינן שליח דכת' A.
10	ואתי ואמר לא מיתחזי	ואתי אמ' דלא מתחזי
12	בארבע אמ' דידיה	בארבע אמין דיליה דקאיי בהי
14	ואמר עולה	אמר עולה

	BOMBERG	C. C. MSS.
17	מקהל העד׳	מקהל הגולה
22	מתרי׳ ביה שיני וחמשי ושני	שני וחמישי ושני
23	לאפקרותא	לאפקרותא
24	אימנו עליה	אימנו A.
24	לבעל דינה	
25	תלתין יומין	תלתה יומין
27	טוט אסר וטוט שרי	טוט שרי וטוט אסר
28	שמתא עליה	שמתא דרבנן
29	תלתדו אוחריני ושרו ליה דאיבעיא להו	בי M. תלתה אוחריני ומשרא תא שמע להו דאיבעיא להו
30	ושרו ליה	ומשרא
35	חלקו אינו מופר שמע מינה תלת	חלקו אינו מופר מאי לאי אינו מופר כלל לא עד דאתן אחריני שמע מנה תלת
35	לא אתו תלתא אחריני ושרו אמ׳ אמימר הלכתא הני בי תלתא דמשמתי אתו בי תלתא אחריני ושרו ליה	אתו בי תלתה אחרי ושרו אמ׳ ליה רב אשי לאמימר והא תניא
38	משבעה ימים	משבע
39	שנאמר ואביה ירק ירק בפניה	ויאמר יי׳ אל משה וגו׳ Han. M.
39	ונזיפה דידהו שבע ותו לא	ונזיפה דידהו שבעה
41	אמר ליה בר קפרא לרבי שמעון	
41	אזל אמר ליה לאבוה	אזל ר׳ שמעון אמר ליה לאבוה
42	אמ׳ ליה בר קפרא אינים מעולם	אמ׳ ליה בר קפרא דבר זה צריך ר יודע

יו b

	BOMBERG	C. C. MSS.
	חייא	חייא ראה M. R.
8	דליתי	תא A′. R.
11	עבד מר הכי אמר ליה	תעביד הכי M. R.
14	מבחוץ	בפרדהסיה M.
15	מאי עביד לה מוקי לה	מאי עביד ליה
16	כי הוו יתבי גרסי שמעתא הוה יתיב מר עוקבא	כי הוו יתבי גרסי M. הוו יתיב מר עוקבא
17	ארבע אמות והוו חייקי ליה דוכתא למר עוקבא בציפתא ויתיב עילויה כי היכי דלישתמען מיליה כל יומא הוה מלוי	ארבע אמות כי היכי דלשתמען מליה הוה חאיקי לידי למר עוקבעא דוכתא בצפתא ויתיב עלה כי היכי דלא ליתבו בשוקה כל יומא הוה מלוי ליה
19	לא נניחא לך ושרי לי מי ושרי מי בתיגרי	לאו ננהא לה לאשאכית בתיגראי
20	היית פשתא כרעה וקא מניפה חושלאי והוה חליף ואזיל	ופשתא כרעה הוה קא חלוף ואזיל A. A′. M.
22	זיל נהווני נזיפותא חד יומא בנפשיך	אזיל נהיג נזיפותא בנפשיך חד יומא A. A′. M.
24	מאי נינהו	מאי היא
25	דלא ידע פירושא	כל ידע לפרושיה
27	אלמלי	אלמלא M.
28	היינו דכתיב	והיינו דכתיב
31	אלא	אלא לומ׳ לך M.
	אף צדקה משונה במעשיו כיוצא בדבר אתא אומר הלא כבני כותים אתם לי בית ישראל וכי כושים שמן והלא ישראל שמן אלא מה כושי משונה בעירן אף ישראל משונין במעשיהן	אף צפורה נמי היתה משונה במעשיו מכל הנשים וכיוצא בדבר אתה אומר וישמע עבד מלך הכושי וכי כושי שמו והלא צדקיהו שמו אלא לומ׳ לך מה כושי משנה בעירו אף צדקיה משונה כמעשיו וכיוצא בדבר אתה אומ׳ הלא כבני כושים אתם לי בית ישראל וכי כושים שמם והוא ישראל שמם אלא לומ׳ לך מה כושי משונה בעירו אף ישראל משונין במעשיהן מכל אומה ולשין M.
34	אמר אלהי ישראל	
35	מי מושל בי צדיק	אני מי מושל בי
36	יושב בשבת וגומר מאי קאמר אמר רבי אבהו הכי קאמר	יושב בשבת תחכמוני ראש השלישי הוא עדינו העצני על שמנה מאות חלל בפעם אחת מאי אמ׳ ר׳ אבהו אמ׳ הכי קאמ׳
37	יושב בשבת	יושב בשבת תחכמוני

	BOMBERG	C. C. MSS.
37	על גבי כרים וכסתות	לא על גבי כדים ולא על גבי כסתות M.
38	הוה מתני להו לרבנן על גבי כרים וכסתות כי נח נפשיה הוה מתני דוד לרבנן והוה יתיב על גבי קרקע אמ׳ ליה	כי נח נפשיה דעירא היאירי M. הוה דוד מתני להו איהו לרבנן אמרי ליה לדוד
39	עצמך	עצמך על דברי תורה
41	כשהיה יושב ועוסק בתורה היה מעדן עצמו	בשעה שהוא עוסק M. בתורה מעדן את עצמו
41	היה מקשה עצמו כעץ	מקשה עצמו כעץ
42	איכה ירדך אחד אלך יצתה בת קל ואמתה	איכה ירדף אחד אלף אמ׳ שמא לא צדיק גמור אני יצתה בת קול ואמרהלו
44	אמ׳ ר׳ שמלא	אמ׳ ר׳ שמלאי ואמרי לה אמ׳ ר׳ שמלאי אמ׳ רב יעקב בר אחא M.
יו a		
1	תלמיד	תלמי׳ חכמים A. Ḥan. R.
1	מנודה לרב מנודה לתלמיד מנודה לתלמיד אינו מנודה לרב	מנודה לתלמיד אין מנודה לרב Ḥan.
4	אי במילי במילי דשמיא	אילימא למילי דשמא
16	רב יהודה	רב יוסף
16	ואתא איהו נמי בהדיהו כד חוייה	אל איהו נמי בהדי רבנן M. כי חוייה
17	לא מסתייך דשמתיה	לא מיסתיה M. דשממתיה
18	חייך בי	נמי קא מחיכת ביה A′.
19	גברא דחשיב הכא כרב יהודה	גברא רבא A′. M. דחשיב פרב יהודה
20	אלא זיל לגביה דרבי יהודה	זיל קמיה דר׳ יהודה
21	פוק עיין בדיניה	נעייו מר בדיניה M.
21	למישרא ליה	למשרא ליה שרי ליה
24	בני מדרש	לבי M. מדרש
26	וזיל	ואזיל
30	אלא כי קא מחייב	ואלא כי קא מחייב
40	שממה יהיה ומהניא ביה כי טיחיא בתנורא פליגה דר׳ לקיש דאמ׳ ר׳ לקיש	שמה תהיה אמ׳ אבוה דשמואל Ḥan. M. ומהניא ביה כי מחיא בתנורא ופליגה דר׳ יוחנן דאמ׳ ר׳ יוחנן
41	במאתים	למאתים
42	מאתים וארבעים ושמונה הוו	מאתן וארבעין ושמני הוו
44	ושמו ליה איתלי	וקא משמתי איתליא
יז b		
8	או מיתה או עוני	או מיתה או עוני
	בעא מניא ר׳ ירמיה מרבי זירא	בעא מניא ר׳ יהודה מר׳ זירא
	אבל היה להן פנאי אסורין	אבל היה להן פנאי לגלח ולא גילחו M. אסורין
	פנאי מותרין	לגלח ולא גילחו M. מותרין
17	הכהן והאבל	האבל והכהן Ḥan. M.
18	שלו בערב הרגל	שלו להיות ערב הרגל
19	אלא	ואלא
28	תנא דידן	ותנא דידן
41	הא אתמר עלה רב חסדא	והא אמ׳ רב חסדא
41	בתער ולא במספרים	בתער ולא במספרים
45	דברי ר׳ יהודה	
46	שמואל אמר	ושמואל A. A′. M. Tos. a. l. אמ׳
יח a		
1	במועד ובאבל	בזו ובזו A. A′. M.
5	אי בדידיה היא הוה מולולת	אילו M. דידיה הוא מי הוה מולולי M.
7	על פנחס אחוה למישאל	על פנחס מישל
14	דהדר תרוייהו	והדר אתו תרויהו
23	מותר לזורקן	מותר לזורקן
29	קוברן צדיק	קוברן צדיק
29	ושורפן חסיד	ושורפן חסיר
26	דאשתני אשתנו	דאשתנו אשתנו

	BOMBERG	C. C. MSS.
27	אמר רב יהודה	So, also, all other editions אמר ר' יהודה אמ' רב
29	מזוית לזוית אמר	מזוית לזוית הנחה כל שמעכבת
33	אמגו שי	פנוש
38	אלו מכבסין במועד הבא ממדינת הים	ואלו מכבסין במועד
40	רב יעקב לר' ירמיה	רב יעקב לר ירמיה בר' תחליפא .M
40	ומטנפי	ומיתנוסי
יח b		
9	ושטרי בירורין	ושטרי בירורין
25	ומי אמ' שמאול	ואמ' שמואל
27	בת פלוני לפלוני שדה פלוני לפלוני	בת פלוני לפלוני ואמ' ר' יהודה ארבעים יום קודם יציאת הולד בת קול יוצא ואומרת בת פלוני לפלוני בן פלוני לפלונית שדה פלונית לפלוני
30	כפרת	כפרת־בה
31	אצטרובלי	אסטרובלי .M
35	ואם לא עאשו	לא עאשי
35	ואם לא עשה מקצתו	לא עשה מקצתו
36	מתיב ר' יעקב	מותיב ר' יעקב מנהר פקוד .M
36	תא שמע ויקנאן	תא שמע וישמע משה ויפל על פניו מה שמועה שמע אמ' ר' שמואל בר נחמני אמ' ר' יוחנן דחשדוהו באשת איש ויקנאן .M
40	אבל פסק ביני ביני לית לן בה	אבל פסק ביני ביני פסק
40	אלא דלא פסק מחמת יראה אבל פסק מחמת יראה לא	אלא דפסק שלא מיחמת יראה .M אבל פסק סחמת מחמת יראה הוא דפסק
יט a		
7	לרב חננאל ואמרי ליה רבה בר בר חנה	לרב הוגא וכן אומרי ליה רבא בר חאגא
27	אפילו ימים נמי בטלו מאי טעמא ימים לא בטלו	אפלו ימים בטלו מתקיף ליה רב ששא בריה דרב אידי למאן דאמ' גזרות בטלו ימים לא בטלו מאחד דגזירות בטלו ימים אמאי לא בטלו .M
יט b		
2	קודם לרגל	קודם הרגל .M
	שמני ימים קודם לרגל בטלה הימנו	שמונה ימים בטלה הימנו
4	אם לא נילח	ואם .M לא נילח
6	אחר הרגל	אחר המועד והתניא אידך הקובר את מתו שלשה ימים קודם לרגל בטלה הימנו גזרת שבעה שמונה ימים בטלה הימנו גזרת שלשים ומגלה ערב הרגל ואם לא גילח ערב הרגל אסור לגלח אחר הרגל
7	והאנן שמונה תנן	שמנה תנן
11	כשחל	שאם חל
12	שמותר לגלח ערב שבת	שמותר לגלח ערב שבת שאלו בירושלמי היאך אפשר להיות שמיגי שאלו בשבת כלום קוברין המת בשבת והועמדה בשנסתם הגולל ערב שבת עם חשכה וסתמו גוי או נמי שבאה לו שמועה קרובה בשבת או שגררתו היה ונתיאשו מלבקש דמוגין לו משנתיאשו
15	אמר אביי	אמ' רבא .M
16	ביום שבעה	
21	יליף	אתיא .A'. M. M'
24	אמ' רב מתנה סתם נזירו' שלשים יום מאי טעמא אמר קרא קדוש יהיה	אמ' רב מתנה דאמ' קרא יהיה
29	איכא דאמרי	ואיכא דאמרי
32	למעגין שלשים למגין שבעה	למגין שבעה
36	ואין רבים מתעסקין	ואין רבים מתעסקין בו .M. M'
כ a		
2	וכל שהוא	כל שהוא

	BOMBERG	C. C. MSS.
3	שלשה ימים	שלשה
5	שלשה ימים האחרונים אין רבים מתעסקין בו	שלשה אין מתעסקין בו
8	כיצד	כאיזא צד
10	ועבדיו ושפחותין	ועבדיו
11	בתוך ביתו	בתוך הבית
14	וכן אורי ליה	מאי אורי ליה
16	הרגל	לרגל
21	אפילו יום אחר	יום אחד M. M′.
22	אמר ליה	אורי ליה
26	רב חביבא	רב חביבא מסורא דפרת M. M′.
29	ורבי יצחק נפחא	ור׳ יצחק ביר׳ אלעזר
30	מבינייהו	מביניה
31	שבעה	שהיא A. A′. Ḥan. M. שבעה
31	ואימא	אימא
31	שמועה	ושמועא A.
34	איזו היא קרובה	ואיזו היא קרובה
34	רחוקה	ורחוקה
35	אחת	אחר A.
35	ואחת	ואחד
35	אמ׳ ר׳ יוחנן	
36	שאף על פי שרבי עקיבה מיקל וחכמים מחמיריו	שר׳ עקיבה מיקל ורבנים מחמירין
37	רב חנינה	רב חנינה
38	אתא ליה שמועה דאימיא מבי׳ חוזאי	אתא ליה שמועה דאבוה מבי רומאי
40	שבעה ושלשים	נוהגת Ḥan. M. שבעה ושלשים
43	א״ל לשמעי׳ חלוץ לי	אמ׳ ליה קום חלוץ לי
כ b		
5	אמ׳ ר׳ יוסי בראבין	אמ׳ ר׳ חייא M. בר אבין
11	רב חנינא אמ׳ קורע	ור׳ חנינא אמ׳ אינו קורע
16	איסי אבוה דר׳ זירא ואמרי לה אחוה דרבי זירא קמיה דרבי זירא	איסי אבוה דר׳ זירא קמיה דר׳ זירא ואמרי לה אחוה דר׳ זירא
18	ונזדמן לו	ונזדמן לו חלוק
19	עני	ועני M.
23	ואלו הן אשתו אביו ואמו אחיו ואחותו בנו ובתו	אביו יאמו בנו ובתו אחיו ואחותו A. A′. Ḥan. M. M′.
24	אחיו אחותו הבתולה מאמו ואחותו נשואה בין מאביו בין מאמו	אתיו ואחותו בתולה מאמו ואחותו נשואה מאביו Ḥan.
	אלא על בן בנו ועל אבי אביו	אלא Ḥan. M. M′. על אבי אביו Ḥan. M. M′. ועל בן בנו
28	נהוג אבילותא בלא אפה לא תינהוג	נהוג בלא אפה לא תנהוג
30	צודנייתא בעית למיכל	צוד נייתא קא הניא לך
31	אלא חמיו וחמותו	אלא חמיו וחמותו בלבד M.
35	להיות כוחלות ולהיות פוקסת	
38	קרע עילויה	קרע עליה אמ׳ קריעה בפניו בענן
כא a		
1	אלא מעתה	אלא מעתה דכת׳
4	אמ׳ רמי בר חמא	אמ׳ רמי בר אבא M.
7	ויגז את ראשו הכי נמי אלא מהכי ויקם דוד ויקרע את בדיו ודלמא מלתא יתירתא עבד ראי לא תימא הכי	ודלמא מילתא יתירתא עבד דאי לא תימא הכי
10	ישב	ישן
10	על גבי כסא	על גבי כסא על גבי ספסל
11	על אדיאני גדולה על גבי קרקע מכולן לא יצא ידי חובתו	על אדיאני וגולה מכולן על גבי קרקע לא יצא ידי חובתן

	BOMBERC	C. C. MSS.
15	וכסיך ובתשמיש המטה ובנעילת הסנדל	בסיכה בנעילת הסנדל ובתשמיש A. A'. Ḥan. M. M'.
20	ודרש כל היום כולו רבה בר בר חנה	ודרש כל היום כולם ובתו שלר' בבית שערים M. M'.
		ונכנס לבית המדרש וישבו ודרש כל היום A. A'. Ḥan. כולו ראבא בר האנא
22	אינו נמנע	מותר
24	תורגמן	מתרגמן M.
24	היכי עביד	היכי נעביד
28	לתורגמן	
	ותורגמן	למתרגמן ומתרגמן M.
30	משלישי ואילך ושלישי בכלל מותר	תשלישי ושלישי בכלל מותר Ḥan. M. M'.
35	עיק' מרדא	אמ' לך M'. עיקד מרארא
כא b		
2	אסור במלאכה ואפילו עני המתפרנסמן הצדקה	אסור בעשיית A. A'. Ḥan. M. מלאכה
3	בתוך ביתו	בתוך ביתו אבל לא בשוק
7	אלא במקום המתנחמין	
10	שלשה ימים הראשונים	ושלשה ימים הראשונים
12	נכנסו	ובאו Ḥan. M.
14	אחינו	אחנא
15	שמצו אפלו שני בניו חתנים	שמע' אלו שני בנים חתנים
17	בשביל עקיבא באתם ארי כמה עקיבא בשוק	בשביל עקיבא הרבה עקיבה בשוק
20	משלש' ועד שבעה משיב ואינו שואל	
31	דשילי ליה	דשיילינן ליה
32	אי הכי נמי התם	אי הכי ימים הראשונים נמי M. R. התם
34	אבל בתוך שנים עשר מדבר עמו תנחומין ואינו שואל בשלומו	בתוך שני עשר חדש מדבר עמו ואינו שואל בשלומו
38	מצאו דופא	מצאו רופא בשוק M. M'.
38	כלך	לך M. M'.
39	לא קשיא	הא לא קשיא
40	תנחומי' מן הצד	מן הצר M. M'.
40	תנו דבנן אבל שלשה ימים	תנו רבנן שלשה ימים
42	אמ' מר שלשה ימים הראשונים בא ממקום קרוב מונה עמהן	
47	שיש גרול	שמצא גדול
כב a		
10	מבבא ראבולא אתחילו מנו	אתחולו מנויי
13	אצלו	אצלו
15	דרבי אבא בר תייא מדבי אבא	דרב אבא מר' אבא M.
19	והלכה	חלכה
21	דתנן בני מעי שניקבו	מאיהיא דתניא רבן שמעון בן גמליאל אומ' M. M'. בני מעים שניקבו
25	אין המלאכה	אין הלאכה אמינא
26	וכן אמ' ר' יוחנן	ור' יוחנן אמ'
29	רב נחמן	ור' נחמן
29	על אביו ועל אמו	של אבין ושל אמו
29	היה ערב שבת או ערב יום טוב	היה ערב שבת ערב יום טוב או שהיו גשמים מולפין על מטתו A. A'. M. M'.
כב b		
4	לחלוץ	לחלוץ עמו
	אמ' אביי	מאן גדול הדור M'. אמ' אביי
13	ועל אביו ועל אמו	על אביו ועל אמו מגדל פרע A. Ḥan. M.
16	אמד דבה בר דב חנה ולשמח' מדיעות	אמ' ראבה בר רב הונה M. M'. ולשמח מריעות שלשים יום
17	לשמחת מריעות	שמחת שלמיריעות

	BOMBERG	C. C. MSS.
20	מותר ליכנס לאלתר	מותר לאלתר
22	הא באדיסות	הא בארי סות
22	הא בפורענא	הא בפורענא טפח עשרה מבדיל שיולל סימן M.
28	ואפקרסיתו	ואפקדסיתו
29	אחד איש ואחד אשה	אחד איש ואחד אשה
36	מאי טעמא דר' יהודה	מאי טעמא דר' אבהו
37	אלא שנראין קרועים	אלא מלמד שנראין כשנים M.
38	על כל המתים רצה קורעביד רצה קורע בכלי על אביו ועל אמו ביד	על כל המתים כולו קורע בכלי A. M. על אביו ועל אמו קורע ביד
41	לרב חנן בר כפי	לרב חנן בר כפא
41	אסיתא	אסיתא
41	קריע לעלמא	קריעא לעלמא חלם כבית המדרש יצא נשא ונהץ סימן M'.
42	כל בתי מדרשות	בתי מדרשות M.
כג a		
1	וקורין שבעה	וקודין שבעה
2	לא שילכו	לא שיצאו A.
8	ורביעית	ברביעית
10	לא יצא מפתח ביתו	
10	שהרי הכל נסין לביתו לנחמו	שהכל M. נכנסין לנחמו
16	שמתה	ומתה M.
18	מאי לזמן מרובה	וכמהזמן מרובה
19	יוצאין מתוך המכבש	היוצאין מתחת M' המכבש
כג b		
4	אי מלקא דעתך	ואי M. סלקא דעתא
6	תנא דישא עולה	תנא דושא נמי עולה M'.
9	תנא דישא אינה מפסק'	תנא רישא עולה ואינק מפסקת
11	אין לו בית אחר	ואם M. אין לו בת אחר
11	אין לו בית חברו עושה לו מחיצה עשרה טפחים אין לו דבר לעשות מחיצה מחזיר פניו ואוכל ואינו מיסב ואוכל ואינו אוכל בשר	ואם אין לו בית חבירו עושה מחיצה ואוכל ואם אינו יכול לעשות מחיצה יחזיר את פניו ויאוכל ואינו מיסב ואינו אוכל בשר
17	ופטור' מקרי' שמע ומן התפלה ומן הת פלין ומכל מצות האמורות בתורה	ופטור מכל מצוות האמורות בתודה
15	וחייב בקריית שמע ובתפילין ובכל מצוות האמורות בתורה	וחייב בכל מצות האמודות בנורה A. A'.
18	ממאי	ומימאי
20	לא ועד כאן	אלא ועד כאן
כד a		
1	בעא מיניה רבי יוחנן משמואל	בעא תניה מאדי האנא משמואל
5	אמר ליה רב פפא	אמ' להו
6	ואי שמיע לכו	אי שמיעא לכו
12	באבל	באבל דבתו
14	אמ' שמו פחז חובק	אמ' רב מנישא בר תחליפא אמ' רב כהנא אחי אמ' שמואל פחז חנבה
15	חזר' קרע	והחזרת קרע
16	זקיפת המטה	וזקיפת המטא
17	תשמיש המטה רחיצ' ידים	ותשמיש המטה ורחיצ' ידים
26	אנא שאין לו	אלא בזמן שאין לו
31	אמר ליה לרבי יוחנן	ואמרו M. ליה לר' יוחנן
32	שאני דבנן	
33	אמר תלמידך רב עמדם תניא אבל כל שבעה	אמרין תלמידך אמ' רב עמדם M. M'. תניא כל שבעה
38	לאו מאבוה	לאו דשמיע ליה מאבוה M'.

	BOMBERG	C. C. MSS.
38	אמר רבא אבל מטייל באונקלי	אמר רבא ומטייל באונקלי
41	בשחד בית המקדש	מיום שחרב בית המקדש
42	ואיכא דמתני לה	ואיכא דמתני לה להא
43	בחיק	בחיק
43	ושני אנשים	ובשני אנשים
44	ושתי נשים	ובשתי נשים
כד b		
1	ושתי נשים	ובשתי נשים
4	בדלומקמא	בדלוסקמא
5	הניטלת בכתף אלא הניטלת באגפייו	הניטלת באגפים
13	עמו	בו Ḥan.
14	עמו	בו Ḥan.
14	משום ר' ישמאל	משום M. ר' ישמאל עם קשי דבר ופיים נביא סימן
21	דרש רבי יצחק נפחא איקלעא דריש גלותא	דרש ר' יצחק נפחא אפתחא דבי ריש גלותא M.
23	שמע רב ששת איקפד	שמע ר אמי ואיקפד
25	ובחג השבועות מה	ובחג השבועות מקישחג ̈השבועות לחג המצות מה
30	וראש השנה הרי כאן ארבעה עשר אמר ליה אנא מסתבדא	וראש השנה אמי M. מסתבדא
31	ולא חולצין	ואין A. Ḥan. חולצין
32	על מטה זקופה	על משות זקופות M. A. A'.
כה a		
4	לא צריכ' דלאו חכם הוא	דלאו חכם הוא M. So also other editions
5	חיובי	חיובי
5	דתניא	דתניא ר' שמעון אומר
10	על כל צוונותיו	
17	מיחייב	מיחייב למקרע
20	סבור	אינהו סבר
21	אמ' להו אביי	אמ' להו ר' איהו בר אבין
21	אמ' להו אביי	אמ' להו ר' איהו בר אבין
23	ליקום לי עבד ליה	ניקו נעביד ליה
23	רב תחליפא	רב חלבו
	וכף כרא אארעא	ועאייף כר' אארעא
25	מפוריא	מפורייא
27	על ע"ג רודשה פרם	על ע̇ג̇ חרשה ועזא ואחיו בני אבי נדב נוהגים את הצגלה חדשה
		פ' סתרי להו
28	ואמרי לה	
		פרם
		ואיתימא M'.
29	בארץ כשדים	על נהר כבר בארץ כשדים
29	אבוה בסנדליה	בסנדליה
30	לא הוה לן לדלויי רישא מיני' חשתא אחינן הכא אתא	לא היה צלינן דלויי רישין מניה אתן להכא M. אתא ליה
35	מאי טעמא	
36	בר תמני סרי שנין ולא חזי ליה	בר תמני סר ולא חזי לי קרעא
38	משמאליה	משמאלית דאבוה
38	רב הונה בהדי דקאים קם	רב הונה קם וקם בהדיה
39	איבעית	ואיביעית
39	דלא אענש משום	דלא מיענש דבי ריש גלותא Ḥan. M'. משום
41	אנן ניקום	לידידיה M'. ניקו
	רבי יצחק בר אמי חכם כיון שהחזירו פניהם	רבי יצחק בר אמי תניא A. M. M'. חכם שהחזיר פניו
41	שוללין	שולל

	BOMBERG	C. C. MSS.
כה b		
		פ׳ וקפוד
8	וקפוד הוכפלו	וקדר הוכפלי
13	כחמר נשים לילות כימים	כחמר נשים כימים לילות על משים לילות כימים
16	אמ׳ ליה אמינא אם כארזים	אמ׳ ליה בארזים M. M′.
18	מי גבים	מים גבים
19	חם ושלום דחכה	חם ושלום דנפלה חכה
20	ומאי אמרת	אלא M. M′. את מאי אמרתכן
21	ואנו לאנחה	והן לאנחה
22	לא בר אביו חאלוץ	לאבר קיפוק חליץ
23	קאי ואמר בא ריב שלשים במים זכור ורחם באות במי מרה	קם ואמר באנו באש ובמים זכור ברית ורחם M. M′. כאות במי מרה
28	נרבקו בעת	הודבקו בעת
29	דרבי יוחנן	דרב פרת M. M′.
30	קשה היום	היום קשה M. M′.
		ב״א אור
31	השמש בצהרים	השמש בצהרים והחשבתי לארץ ביום אחר
32	רבי אמי	ר׳ אמי עילויה M.
36	דקסרי מיא	דקסרי דמעי M′.
37	דרבי אסי איעקרו כל אילניא	דר׳ אסי אתעקרו כל ארזיא M. M′. דרב שמואל בר רב יצחק אתעקרו כל אילניא M. M′.
37	כיפי	כיפ״י
		פא אשתני או
37	מנחם בר יוסי אישתעו צלמנייא והוו למחצליא	מנחם בר סימאי M. M′. איתשערו כל צלמניא והיו למחצליא
38	דרבי תנחום בר חייא איתקצצו כל אנדרטיא	דרבי תנחום בריה דר׳ חייא איש כפר עכו אתעקרו כל אנטרדיא M.
38	דרבי אלישיב	דר׳ יצחק בן אלישיב M. M′.
38	בנהרדעא	בטבריא M. M′.
39	כיפי	כיפי
		פ׳ קוצים
40	טיצי	שיצי
כו a		
2	שלימדו תורה	שלימדו חכמה Ḥan. M. M′.
13	אינו יודע של שנים אלא	אינו יודע של שנים קרעים הן אלא מה תל לשנים קרעים אלא M′.
15	ריש לקיש	ר מתון
19	עד דהוו כולהו	עד דאיכא Ḥan. M. כולהי
19	ומי קרעינן	
	אשמועות	ואשמועות
21	לשמואל תיתי לי דלא קטלי	לשמואל תיתי לי לא קטלי
24	בשעה ששמעו	וכי קרעו M. M′. בשעה ששמעו
25	והם לא קרעו	הן לא קרעו
25	קריעה קריעה	קריעה קריעה מהתם Ḥan. M. M′.
27	מאי שלש דלתות וארבעה	מאי כת ביה אמרו ליה M.
27	מה כתי׳ ביה	
29	מאן אמרה	מי Ḥan. אמרה
30	אייל	
31	שנקרע	שנשרף A. A′. Ḥan. M. M′.
33	אמר השתא אחייבי לי שתי קריעות	אמ׳ ליה השתא כי מיחייביתו שתי קריעות
34	הא והא בדידיה הוה עובדו	הא אמ׳ ליה M′. בדידי הוה עובדא
34	ואמר לי הכי אמר שמואל	אמ׳ הכי אמ׳ שמואל
35	ובמעשה	ובמעשה
36	ביראה	ביראה

	BOMBERG	C. C. MSS.
40	לשוללן למללן ללקטן	לשוללן למללן ללקטן
41	סולמות	סולמות
כו b		
1	ובאיתוי אלכסנדרי	ובאיתוי אלכסנדרי
4	רשאי להופכו	מוכר רשאי להופכו
7	להודיעו ללוקח	להודי עו ללוקח תחלת אביו בשיבר יצא וחלה והלך סימן M.
13	ותוספות כל שהו	ותוספות כל שחו
15	מת בנו וקרי מת אביו ותוסי' עליון מתאח' תחתון אינו את אחה מת אביו מת אמו מת אתיו מת אחותו	מת אביו ומתה A. A'. M. M'. אמו מת אחיו דמתה A. A'. M. M'. אחותו
19	אביו ואמו	של M. אביו ושל M. אמו
21	ומי אמר שמואל הכי והאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל אבילות לחוד קריעה לחוד	
24	מרחיק	מרחיק
25	הופכו	הופכו
25	ומין הצדדין	ומין הצדדין
26	פלינו	תוספת פלינו
28	אלא הא דאמר מר	ואלא אשה M. דאמר מר
30	ואמאי דלא ניתן לאחותו אלא לאביו ולאמו	ואלא דאביו ואמו
31	לפני המת	לפני המת
32	ואת החיים	ואת חיים
35	ואין מקרעין בפניו	ואין מקרעין לו A. A'. Ḥan. M. M'.
36	אבל לא יניח	אל יניח
41	להאי צורבא מדרבנן	בהאי M. M'. מדרבנן: הלך וכפהוקף M'. ישן וכבד סימן
כו a		
	ינלנל	ינלנל
6	שנסתם חגולל	שנסתם הגולל אמד להו ר' יהושע עכפן מטתכם
16	ומת אחר	ומת אחד מהן A. A'. Ḥan. M. M'.
18	קורבי טיו והוא נופל מאיליו.	קורביטיו ונופל מאליו נ"א דצנא
18	ערסא דנדא א"ל רבה	ערסא דגדא אמרי ליה רבנן לעולא
19	דתנן כל העם מיסב	דתנן וכשברין אותו כל העם מסנבין
	רב אשי מתקיף לה מאי קושיא מידי	מתקיף ליה רבינא ומאי קושיא דלמא מידי
21	השתא אוכליניה ואשקיניה	השתא מוכלינן ליה ומשקינן ליה
22	דתנן	
22	ואי ערסא	ואי סלקא דעתא ערסא
22	דנרא	דנרא
24	מידי דהוה אמטה	דלמא משום דהות מטה
27	ערסא דגדא מאי קרביטין אית ליה	ערסא דנדא קרביטין אית ליה
29	מטה סירוגה עלנבה	מטה סירוגה עלגבה
29	ר' יעקב בר אחא	רבי יעקב בר אידי M.
30	אמר רבי אסי	
31	על גבי אודניי נדולה על גבי קרקע	על גבי איד אני ונדולה מכולן על גבי קרקע
31	שלא קיים כפיית המטה	שלא קיים מצות כפיית המטה
32	וקיתונות	
33	את המונמר ואת הבשמים	לא את המונמר ולא את הבשמים A. M. M'.
33	לא על המנמר ולא על הבשמים	על המנמר ועל הבשמים
35	לא בטבלא	לא בטבלה וכו' סל זכוכית פני דרנש מעיו נדה זב קשה סימן M.
37	עשירים בקלתות של כסף שהיו מושחרין פניהן מפני צורת	עשירים בקלתות של כסף שהיו פני עניים מושחרין בשני בצורת A. Ḥan. M.

	BOMBERG	C. C. MSS.
		ספסלנמוד
42	בכליכה	בכליכה
כז b		
6	את הכלים	
8	על גבי כל הנשים	את כל הנשים
10	היו מטבילין על גביזבין	הון מטבילין את הכלים על גבי זבין
11	על גב הכל	את הכל
14	שהיו קרובין מניחין אותו	שהיו מגיחין אותו A. A'. Ḥan.
15	ויצא בכלי פשתן ונהגו העם אחריו לצאת בכלי פשתן	לצאת בכלי כשתן ונהגוכל העם אחריו
17	בצדרא זווא	בצררה זווה
17	אמ׳ רבפפא	אמ׳ ראבה בר הונא M. M'.
20	וכפניו דמי	דהתם בפניו M. M'. דמי
21	המקלם לא יקלם בסנדל אלא במנעל מפני הסכנה	המקלם לא יקלם לא במנעל ולא בסנדל Tos. a. l. Ḥan. M. M'. גע״נע נשיא שיבו סימן M'.
23	חוץ מאבל וחולה	חוץ מאבל וחולה לחם בע״ור מתק״שה סימן M.
28	חבוראתא	חבוראתא
32	ואי לא צבית זוודת	ואי לא: תימוש M. M'. ליה זורתא
33	לסוף אמר לה	
34	הא כיצד	הא כאיות צד
36	אתם רחמנים בו יותד ממני	אין אתם רחמנים עליו יותד ממני
36	אמ׳ רב יהודה	אמ׳ רב יהודה אמר רב M. M'.
37	אלא למאן דאזיל בלא בני	אלא למאן דלית ליה בני
40	יראה את עצמו	ראה את עצמו
41	בין שתי ירירותיו משלשה עד שבעה	בין כתפיו M. M'. שאלתות משלשה ועד שבעה
כח a		
10	לבגדי כהונה מהבגדי כהונה מכפרין	לבגדי כהונה לומר לך מה בגדי כהונה מכפרין
17	ימיך תדי הא חמשה	ימיך תדי
17	הן חד שחיד כן בלשון יוגי	הן אחד שכן קורין M'. בלשון יווני
19	מיתתהבידי שמים	מיתת כל אדם Ḥan. M. M'.

23 From line 23 on pp. כ״ה beginning with רבי יוסף is wanting to line 42 beginning with word מתניו

	BOMBERG	C. C. MSS.
כח b		
1	מענות	מענות
2	הסמוכות	נשים הסמוכות
5	איזהו צינוי	איזה הוא M.
		רב יוסף דשכנציב אמדן מותא כי מותא ומרעא חבוליא
6	אמעברא ויזופתא יזיף	בר בירי ואמבארי יזיפתא יזיף
11	עד והחי יתן אל לבו	מאי M. והחי יתן אל לבו
18	תנו רבנן	
18	רבי טרפון ורבי יוסי הגלילי ורבי אלעזרבן עזריה ורבי עקיבא	ר׳ יוסי הגלילי אלעזר בן עזריה ור׳ עקיבה ור׳ טרפון
19	דעו	
22	כך בניו של רבי ישמעאל	בניו של רבי ישמעאל
31	בבקעת מגרון	בבקעת מגרון ואמ׳ ר׳ יוסף אלמלא תרגומיה דהאי קרא לא הוה ידענא מא קאמר בעדנא ההוא יסגי מספדא בירושלם כמספד אחאב בר עמרי דקטל יתיה הדדרמון ברטב רמון וכמספד יאשיה בר אמון דקטיל יתיה פרעה חגירא בבקעת מגרון M'.
31	היה מעמד במלחמה	היה מעמד במרכבה
33	ואמר רבא לרבה בר מרי כתיב	אמ׳ ליה כת
35	ואמר רבי יוחנן	אמ׳ רב יהודה אמ׳ רב A. A'. Ḥan.
36	אבל שנאמר	אבל שנאמר וישבו אתו לארץ וכת
	ויען אליפז התימני	בתריה ויען אליפז התימני

	BOMBERG	C. C. MSS.
36	אמר רבי אבהו מניין	ואמר רב יהודה אמר רב אין המנחמין רשאין לישב שם אלא על גבי קרקע שנ׳ וישבו אתו לארץ ואמר רב מנין A. A′. Ḥan.
38	אמר רב נחמן בר יצחק	אמ׳ דבא בר יצחק
38	וסר מורח	וסר מזרח
38	לסרוחים	לסרוחים
39	אמר רבי׳ חמא בר חנינא	אמ׳ ר׳ חנא בר ר׳ חנינא
40	לפתות ראשון	לפתות ראשון
41	קשה יציאת נשמה מן הגוף כצורי	קשה יציאת נשמה כציפור
a כט		
1	רב יוחנן אמר כפטורי בפי וושט ואמר רבי לוי בר חיתא	ור׳ יוחנן אמ׳ אמ׳ ר׳ לוי בר חיתא
3	לך בשלום	לך בשלום מני ואתה תבוא אל אבות בשלום
4	לך לשלום הנפטרמן המת לא יאמר לו לך לשלום אלא לך בשלשום שנאמר ואתה תבא אל אבותיך בשלום הנפטר מן החי לא יאמר לו לך בשלום אלא לך לשלום שהרי דוד שאמר לא בשלום לך בשלום הלך ונתלה	שהרי דוד שאמ׳ לו לאבשלום לך בשלום ונתלה באילן Ḥan.
8	יותרו שאמר למשה	יתרו שאמר לו

From l. 8 beginning with ואמר רבי לוי to the end of the chapter is missing in the C. C. MSS.

	BOMBERG	C. C. MSS.
		הדרן עלרו ואלו מגלחין וסליקא לה מסכתא בסייעתא דשמיא והקבה ברחמיוי יזכינו להגלות בתורתו אמן וכן יצון נשלם וברוך העוזר